
Poročilo z 2. kongresa slovenskih arhitektov

Author(s): Matej NIKŠIČ

Source: *Urbani Izziv*, Vol. 18, No. 1-2, Prostor, okolje, stanovanje / Space, environment, housing (2007), pp. 122-125

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/24920774>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

področje zanimanja za arhitekturo, prostorsko načrtovanje pa je še daleč zadaj. Novinarji in uredniki se izgovarjajo, da ne vedo kam naj ga umestijo – ni niti samo v kulturi, niti samo v znanosti in tehniki, in tako ga ni nikjer. Prisotni smo samo v primerih škandalov pri spremembah namembnosti zemljišč, izdaji gradbenih dovoljenj, pri okoljskih konfliktih in »grozljivkah« v zvezi s poplavi in segrevanjem ozračja. A to je že druga zgodba.

Veselimo se nagrad, ki povečujejo samozavest stroki, osmišljajo in izboljšujejo samopodobo prostorskih načrtovalcev. Mnogi od nas obupujejo (ali so že obupali) in obžalujejo, da so zapustili projektivo – spregledani in marginalizirani s strani slovenske družbe. Sedaj se stanje počasi vendarle spreminja.

prof. dr. Andrej Pogačnik, univ. dipl. inž. arh., UL – Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

Matej NIKŠIČ

Poročilo z 2. kongresa slovenskih arhitektov

9. novembra je v Ljubljani v organizaciji Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS) in pod častnim pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije dr. Janeza Drnovška potekal 2. kongres slovenskih arhitektov. Osrednja tema kongresa je bila identiteta prostora. O njej je na plenarnem zasedanju razpravljalo deset domačih in tujih predavateljev v štirih tematskih sklopih, ki so obravnavali identiteto in prostor, družbo, mesto ter arhitekturo. Kongres se je zaključil s sprejemom resolucije o prostoru in podelitvijo priznanj ZAPS za leto 2007.

Ana Kučan, Ljubljana, je v uvodu opozorila, da je prostor sestavljen tako iz stvarne stvarine kot tudi iz predstav, ki jih o njem imamo, zato je raje kot o identiteti prostora govorila o naši identifikaciji z njim. Izpostavila je vprašanje sistema vrednot, ki pogojujejo naše predstave in problematizirala splošne predstave, ki so rezultat brisanja razlik, saj z njimi postanejo »nepomembne« predstave posameznih družbenih skupin. Kot najbolj izrazito značilnost slovenskega prostora oziroma krajine je izpostavila značilen, regionalno različen način kmetovanja, ki pa se bo po njenem mnenju sčasoma izgubil. Menila je, da vzorcev, ki jih v prostor vnaša globalizacija, ni potrebno vnaprej zavračati, posebno še, če razumemo procese identifikacije s prostorom. Vladimir Mattioni, Zagreb, je svoj prispevek vezal na filozofsko razlago identitete. Čeprav si v vsakdanjem življenju pojem »identičen« razlagamo skozi formulo $a=a$, pa se fenomenološko gledano identiteta izra-

zi šele skozi dožemanje razlik med dvema enotama, npr. samim seboj in drugim. Ker sta obe enoti spreminjajoči oziroma nestabilni, se ustvarja brezštevilna količina identitet. Pojem identitete je torej različen glede na kontekst, npr. sociološki, arhitekturni itd. Andrej Pogačnik, Ljubljana, je skozi zgodovinski pregled orisal vlogo vzorcev gradnje in pejsažnega oblikovanja kot prostorskih identifikatorjev. Opozoril je, da so procesi globalizacije potekali skozi vso zgodovino arhitekture in urbanizma in da identitete nikakor ne moremo oddvojiti od zgodovinskih pomenov in simbolov. Proces izgubljanja identitete se po njegovem mnenju danes najhitreje odvijajo v tretjem svetu, kjer je ohranjanje in spoštovanje dediščine na največji preizkušnji. Prav dediščino je navedel kot pomemben temelj nove prostorske identitete, ki poleg poudarjanja naravnih danoosti in posebnosti lokacije ter avtorske arhitekture, ki premika merila in vrednote prostorskega okolja,

lahko vzpostavljajo specifično okolje tudi danes.

Drugi tematski sklop je obravnaval relacijo med družbo in identiteto. Moderator Peter Gabrijelčič, Ljubljana, je v uvodu izpostavil, da se je paradigma »manj je več« prevesila v paradigmo »več je več« in da zanikanje tega dejstva ni rešitev. Prihaja do vse večjega razkoraka med predstavami in stanjem, kar dojemamo kot krizo. V času, ko družba gradi na iskanju identitete posameznikov, je stroka pred nalogo, kako s skupnimi motivi in skupnimi vrednotami povezati posamezne individualnosti. Tudi Steve Diskin, Los Angeles/Ljubljana, je opozoril na razkorak med predstavami o današnjih mestih in njihovo realnostjo. Sliko o mestu z javnimi prostori, polnimi ljudmi, je označil za romantistično, saj se je v mestih zgodil očiten preobrat od javnega k zasebnemu. Neposrednih stikov med ljudmi je vse manj, zamenjuje jih tipkanje na mobilnike. Identiteto mest je razložil skozi tri osnovne ravni: statično, dinamično in hiperdinamično, pri čemer se le prva navezuje na klasični repertoar urbanističnega oblikovanja (fizično obliko mesta), zadnja pa že povsem spada v sfero nesnovnega in odpira vprašanja odprtosti in kreativnosti mesta in s tem življenja v njem. V tem smislu je tudi identiteta mesta razumljena kot seštevek osebnih identitet prebivalcev oziroma skozi načine, po katerih tečejo njihovi medsebojni odnosi. Drago Kos, Ljubljana, je izpostavil osnovno protislovje v obravnavi identitete prostora – medtem ko današnja družba izrazito zaznamujejo tokovi sprememb, prostor ostaja statična kategorija. Podvomil je v prepričanje, da so v globaliziranem svetu prostorske koordinate vse manj pomemben dejavnik formiranja individualnih in kolektivnih identitet. Po njegovem se v procesih globalizacije »poenačenje« brez dvoma dogaja, vendar to hkrati daje zelo velik impulz za oblikovanje novih identitet. Identiteta je namreč spo-

sobnost razločevanja od drugih. In skupine ljudi se temu ne bodo odrekle. Namesto o zmanjševanju prostorskega determinizma je torej bolje govoriti o spremembah prostorskega determinizma, pri čemer se tradiciji dodajajo nove funkcije in pomeni. Pojem »lokalizem« tako izgublja slabšalni pomen, saj novi lokalizem pomeni navezanost na lokalni prostor ob hkratni sposobnosti vključevanja drugih pogledov. Jordi Querol, Barcelona, je v svojem prispevku opozoril, da dobre zgradbe še ne pomenijo dobrega mesta. Podobno kot Diskin je izpostavil dinamičnost kot bistveno značilnost identitete v sodobnosti. Hkrati je izpostavil, da je o prostorski identiteti pomembno govoriti tudi v povezavi s prostorskim merilom – o identiteti lahko govorimo na primer na generalnem evropskem nivoju, ko podrobneje pogledamo sestavne dele (npr. posamezne države, mesta, itd.), pa odkrivamo nove in nove identitete. Izpostavil je uspešnost barcelonskega pristopa pri krepitevi identitete mesta, s katerim so z intervencijami v nekdanjo periferijo urbano okrepili celotno mesto.

Tretji sklop predavanj je začel Janos Gerle, Budimpešta. Predstavil je poglede in delo rojaka Imreja Makovecza. Njegovo ustvarjanje sledi razmišljanju, da smo ljudje del narave in da mora arhitektura neizpodbitno upoštevati karakter posamezne regije. Prepričan je tudi, da bodo le tako arhitekturo cenile in občudovale naslednje generacije. Ankie Stam, Amsterdam, je s predstavitev dela biroja Waterstudio orisala sodobne nizozemske razmere, kjer so zaradi naravno-geografskih danosti (tretjina ozemlja leži pod morsko gladino) v kombinaciji s podnebnimi spremembami primorani razvijati nove bivanjske oblike. Prizadevanja so usmerjena v razvoj konceptov bivanja na vodi, kar ustvarja nove prostorske identitete. Te niso ozko geografsko definirane – aplicirajo se tudi v drugih okoljih, ki so zaznamovana s podobnimi pogoji, npr. v arabskem Dubaju.

Zadnji, četrti sklop predavanj je obravnaval identiteto in arhitekturo. Moderator Bogdan Reichenberg, Ljubljana, je pojem identifikacije razložil kot poistovetenje z nečim, kar lahko poteka intuitivno ali diskurzivno, v tem procesu pa do prostora, ki ga zremo, lahko razvijemo afirmativen, odklonilen ali nevtralen odnos. Dietmar Mueller, Celovec, je nanizal vrsto primerov avstrijske prakse gradnje z lesom, ki (p)ostaja pomemben identifikator prostora. Federico Pedrini, København, je predstavil nekaj projektov studia JDS Architects, ki svoje inovativne pristope zelo aktivno aplicira v prakso. Predavanja je zaključila misel, da bolj konkretni kot postajamo, težje opredeljiv postaja pojem identifikacije oziroma identitete.

Sledila je plenarna razprava, v katero so bili povabljeni vsi udeleženci. Načeta so bila pereča vprašanja stvarnosti urejanja slovenskega prostora, širša in poglobljena razprava pa se zaradi časovnih omejitev žal ni uspela razviti, kar je srečanju odvzelo precej teže. Pri organizaciji naslednjega kongresa bi vsekakor veljalo v razpravo bolj aktivno vključiti tudi ostale udeležence s konkretnimi problemi in pomisleki, s katerimi se srečujejo pri vsakdanjem delu.

Uradni del kongresa se je zaključil z *Resolucijo o prostoru*, ki jo v nadaljevanju objavljamo v celoti, v pozno-popoldanskem delu sta sledili še predstavitev knjige Matevža Čelika *New Architecture in Slovenia* v knjigarni Konzorcij in odprtje razstave Slovenska arhitektura 2006 – 07 v Hiši Arhitekture.

Resolucija o prostoru : Družba in identiteta

1. Prostor je najbolj objektivno ogledalo družbe in družbenih procesov. V njegovi podobi so zgoščeni zapisi preteklosti in sedanjosti, zapisi, ki se v konkretnem fizičnem prostoru prepletajo v

značilnem vzorcu, poimenovanem »identiteta prostora«.

2. Pojem »identiteta prostora« je umeten družbeni konstrukt in je instrument prevladujoče ideologije, ki s pomočjo estetskih ter etičnih norm uravnava obnašanje v prostoru in ga vodi k zaželenemu cilju, to je k dogovorjeni in prepoznavni podobi prostora.
3. Kadar so v prostoru očitna razhajanja med načrtovanimi cilji in realnostjo, govorimo o krizi stroke. Kriza je posledica bodisi neučinkovitih kontrolnih mehanizmov stroke ali pa temeljnega nerazumevanja družbenih sprememb in njenih vrednot. Kajti spremembe so edina stalnica v prostoru.
4. Uradno priznana »identiteta slovenskega prostora« temelji na konzervativnih izhodiščih, ki težijo k ohranjanju tradicionalnih oblik in vrednostnih sistemov. Takšno stališče je opredmeteno v pozitivni zakonodaji resornih ministrstev. Vztrajanje na preživelih vzorcih opredmetenja družbenih procesov, ki zanikajo spremembe v družbi in spremembe družbenih vrednot, vodi v občutek krize, v izgubo vrednostne orientacije in posredno v identitetno zmedo v prostoru.
5. Današnji čas je čas pluralizma in različnih oblik sobivanja prostorskih identitetnih vzorcev. Zato temeljijo sodobna moralna izhodišča stroke na potrebi po spoštovanju različnih kultur in subkultur ter na spoštovanju njihovih raznovrstnih prostorskih pričakovanj. Stroka teži k iskanju komplementarnih oblik organizacije prostora, oziroma k iskanju novih epistemoloških orodij, s katerimi bo mogoče ponovno obvladovati dinamične procese v sodobnih urbanih strukturah.
6. Prostorsko planiranje, krajinsko in urbanistično načrtovanje ter arhitektura so orodja, s katerimi uveljavlja družba svoje predstave o prostoru. Vse omenjene dejav-

nosti delujejo v javnem interesu. Poleg utilitarnega imajo tudi kulturno poslanstvo, zato je pravica do zdravega, urejenega in kvalitetno oblikovanega prostora ena temeljnih človeških pravic.

7. Prostorsko urejeno in vzpodbudno življensko okolje je pogoj za večjo družbeno produktivnost in ustvarjalnost. Dolgoročno bodo v prostoru preživele le kakovostne rešitve. Družba, ki se odreče kvalitetno urejenemu prostoru in vrhunski arhitekturi, bo ostala v zgodovinskem prostoru brez materialnih sledi in izrazno nema.
8. Sodobna paradigma turbo kapitalne ekspanzije teži k popolni svobodi v razpolaganju s prostorom. V takšnih pogojih postaja prostor, kot ozadje družbenega in osebnega življenja, navidezno vse manj pomemben. Zgolj z logiko tržne uspešnosti poskuša osamosvojeni kapital razvrednotiti obstoječe prostorske kvalitete, da bi pripravil prostor za svoje lastne interese. V tako oropnem prostoru se izgubijo materialni dokazi o kulturni kontinuiteti naroda in stik s kulturno identiteto v celoti. Navidezna svoboda se tako spreobrne v lastno nesvobodo.
9. Kaotičnost sodobne slovenske poselitve je posledica izostanka urbanistične ravni urejanja prostora, umeščene med prostorsko planiranje in arhitekturo. V Sloveniji nimamo službe urbanistadirigenta, ki bi po dolžnosti in z diskrecijsko pravico interpretiral planske odločitve v obliki mestnega načrta, dajal iztočnice arhitektu in ga v imenu javnega interesa varoval pred samovoljo investitorjev. Vzpostavitev urbanistične službe je zato naša prednostna naloga.
10. Moderno organizirana stroka mora biti razbremenjena preživelih ideoloških spon. Ob spoštovanju bistvenih značilnosti prostora, kot so klima, konfiguracija prostora, pa tudi zgodovinskih, emotivnih in simbol-

nih elementov, mora kreativno in strokovno smelo slediti izpolnjevanju temeljnih človeških vrednot, kot so: varnost, intimnost, neodvisnost, odločnost, dostojanstvenost, podjetnost, odgovornost, skrbnost in podobne. To so hkrati vrednote, s katerimi je dr. Anton Trstenjak okarakteriziral identiteto Slovencev. Ponudimo torej stroki in ljudem ponovno možnost, da jih opredmetijo tudi v prostoru.

V večernem delu je ZAPS podelil priznanja za leto 2007. Prejeli so jih Andrej Prelovšek (diploma za posebne zasluge pri ustanavljanju zbornice), Kaliopa Dimitrovska Andrews (platinasti svinčnik za dolgoletno udejstvovanje na področju prostorskega načrtovanja), Jurij Kobe (platinasti svinčnik za opus arhitekture in urbanističnih zasnov), Vojteh Ravnikar (častni član ZAPS), Fedja Košir (častni član ZAPS), Miloš Lapajne (častni član ZAPS), Janez Marušič (častni član ZAPS), Dean Lah in Milan Tomac (zlato svinčnik v kategoriji večstanovanjska stavba – Jurčkova), Bojan Lebar (zlato svinčnik za kategorijo poslovna stavba – Kema), Vojteh Ravnikar in Robert Potokar (zlato svinčnik za kategorijo poslovna stavba – Poslovni objekt F2), Nataša Štrukelj, Barbara Debevec, Lara Može, Bernard Podboj in Jure Melon (zlato svinčnik za kategorijo javna zgradba – Sedež Univerze na Primorskem in Fakulteta za humanistične študije), Tomaž Krušec, Lena Krušec in Vid Kurinčič (zlato svinčnik za kategorijo javna zgradba – Celjska koča), Miha Kerin, Majda Kregar in Edo Ravnikar (zlato svinčnik za kategorijo urbani prostor – Vzpenjača na Ljubljanski grad), Jelka Hudoklin s sodelavci (zlato svinčnik za kategorijo izdelan oz. sprejet prostorski načrt – Državni lokacijski načrt za hidroelektrarno Krško), Alenka Polutnik, Radovan Romih, Aleksandra Geršak Podbreznik, Irena Povalej in Selma Čošić (zlato svinčnik za kategorijo študije, strokovne podlage

in raziskave na področju prostorskega načrtovanja – Strokovne podlage za urbanistični načrt Celja) ter Marko Kogovšek, Aljaž Bassin, Bernarda Bevc, Nina Bizjak, Tomaž Blaž, Marko Fatur, Karla Jankovič,

Ferdo Jordan, Jakob Klemenčič, Katarina Konda, Urška Kranjc, Bojan Kumer, Mery Lončar, Urška Longar, Anja Musek, Ines Rot, Maja Simoneti, Janja Solomun, Maša Šorn, Petra Vertelj Nared, Jure Zavrtanik

in Branimir Zvonar (zlato svinčnik za kategorijo študije, strokovne podlage in raziskave na področju prostorskega načrtovanja – Tematske strokovne podlage za prostorski red MOL).

Slika 1: Utrinki z drugega kongresa slovenskih arhitektov, Ljubljana (vir: arhiv ZAPS, fotograf: Bogdan Zelnik).